

שמעתא עמיקתא

האם רופא נאמן לקבוע מי ראוי להתענות ביוה"כ

גליון ל' / שבת יוה"כ / ה'תשע"א
קהילת "חניכי הישיבות", רמות ב'

א. נאמנות הרופאים. ב. חשש שמא יגרום מצב של יחוד בידיים. ג. כשהרופא אומר מכה ראייה.

ד. נאמנותם בזמנינו לענין צום יוה"כ.

א. נאמנות הרופאים

כתב **בטור** (סי' קפ) בשם הספר התרומה בענין אשה הרמ"ת, שאם תרצה להתרפאות צריכה שתתרא קודם שתתחזק אבל אחר שתתחזק צ"ע אם תוכל לסמוך על הרפואה אפי' אם הוא רופא מומחה.

זהב"י שם הביא דעת **הריצב"א** שס"ל שרופא ישראל נאמן לומר שנתרפאת ומשמשת ע"פ דבורו כדאמרינן בירושלמי (שבת פ"ה ה"ב) נאמן הרופא לומר קמיע זה מומחה ורפאתי בו ג"פ אע"פ שיש לדחות דההוא איירי שידענו שריפא בו פעם ראשונה מ"מ דעתי נוטה להתיר בכל ענין אבל אין בידי להתיר ע"פ גוי אפי' רופא מומחה לרבים דלא מרע בנפשיה דקרינן בהו אשר פיהם דבר שוא, ומיהו אם תראה האשה שפסק דם וסתה וראייה שלה ע"י רפואות וניכר שהועילו נ"ר דיש לסמוך אף על הגוי כי לדבר זה יש רפואה, ע"כ.

ולכאורה יש לתמוה טובא על הספר התרומה ועל הריצב"א, דהרי מבואר להדיא **בש"ס נדה** (כ"ב) שהרופאים נאמנים, ודאמרו שם, תניא א"ר אלעזר בר' צדוק שני מעשים העלה אבא וכי מעשה באשה שהיתה מפלת כמין קליפות אדומות ובאו ושאלו את אבא ואבא שאל לחכמים וחכמים שאלו לרופאים ואמרו להם אשה זו מכה יש לה בתוך מעיה שממנה מפלת כמין קליפות תטיל למים אם נמוחו טמאה, ושוב מעשה באשה שהיתה מפלת כמין שערות אדומות ובאה ושאלה את אבא ואבא שאל לחכמים וחכמים לרופאים ואמרו להם שומא יש לה בתוך מעיה שממנה מפלת כמין שערות אדומות תטיל למים אם נמוחו טמאה, אמר ר"ל ובפושרין וכו', ע"כ. מבואר מדברי הגמ' שהחכמים שמכו על הרופאים להתיר אישה מאיסור כרת. ועיין **בשו"ת הרשב"א** (החדשות סי' ט"ז) שנקט שבגמ' שם שמכו על דברי הרופאים וע"כ נקט שרופא מומחה נאמן. ועיין **בשו"ת מהר"ם** (סי' נ"ג). ולפ"ז צ"ע על דברי הספר התרומה והריצב"א שלא הוכיחו משם לסמוך עליהם.

[גיש לעיין בהאי סוגיא, דאמאי אמרו הרופאים (כן משמע מרהיט לשון הגמ' שהרופאים אמרו כן, ועיין לקמן) להטיל למים בדיקוק אם נמוחו. שו"מ **בתוס' הרא"ש** (שם) שעמד בזה וביאר שלא היה בירור לרופאים שהיה לה מכה בתוך מעיה דא"כ אפי' אם נמוחו טהורה כדאמרינן לעיל לרואה דם מחמת מכה אפי' בתוך ימי נדתה טהורה אלא אמרו הרופאים אולי אשה זו מכה יש לה בתוך מעיה ויבדקו בהבר' ע"י השללת מים אם נימאחו דם נדה הוא וכו', ע"כ. ועיין **בשו"ת הרא"ש** (כ"ב ב אות יח). הרי להדיא שלמד שהרופאים אמרו כן ורק משום שמספקא להו אמרו להטיל למים. וכן למד דברי הגמ' **הב"י** (סי' קצ), **השבות יעקב** (ח"א סי' סה). ועי' **בתוספתא** (נדה פ"ד) שלא גרסינן שם תטיל למים כלל. שו"ת **במהרש"ם** (ח"א סי' י"ג ד"ה וגם יש לצדוק) בשם **ספר מנחת עני** בשם **המשכנות יעקב והגר"ח מוולאזין** שהא דאמרו תטיל למים הוא ט"ס ולא בתוספתא ולא בירושלמי גרסינן לה. אולם **הגר"א** (על התוספתא שם) וכן שאר המפרשים הוסיפו דברי הגמ' שלנו "תטיל למים".

ועוד יש להקשות בזה **מהמהרי"ק** (שרש קנ"ט) שכתב ד"בכל מקום" מציוני שסמכים על דברי הרופאים כמו שמצינו לענין אכילת חולה ביוה"כ (יומא ט"ז). שמוענין לרופא ואפילו חולה אומר איני צריך, ואי לאו דברי היה אסור להאכילו, ומעשים בכל יום שאנו סומכים על הרופאים אפילו גויים להאכילם, ע"כ. הרי להדיא שסומכים על הרופאים אפילו גויים. [ומראייתו מהגמ' בימא הנ"ל מוכח שאפילו רופא אחד נאמן]. **ובב"י** (סי' תרי"ח ע"מ ש"כ: ד"ה כתב מהר"ק) הביא דברי המהרי"ק הנ"ל בלי חולק. וכן פסק **בשו"ע** (שם ס"ג א) בענין יוה"כ שאפילו רופא גוי נאמן. וכ"כ **בחקרי לב** (ח"ד סי' ט"ז פ"ד צ"ג ד"ה פ"ש גבן) דהרופאים נאמנים בכל מקום א"כ הוי נגד מה שגילו לנו חז"ל, וכתב שכן כוונת **הריב"ש** (סי' תת"מ). וכמו שנקט המהרי"ק הנ"ל. וכן מוכח מדברי **הח"א** (יו"ד סי' פ"א וע"פ אב"ל מה שיש לזו"ז) שהרופאים נאמנים, ועיין עוד שם בס"י פ"ב.

ועצ"ז אמאי **הב"י** ביו"ד לענין רמ"ת הביא מחלוקת האם רופאים נאמנים ולא הזכיר כלל דברי המהרי"ק כמו שהביא כאן ללא חולק. וע"כ לחלק דשאני התם דאתחזק איסורא שהרי ראתה ג"פ מ"ת, וע"כ אינו נאמנים נגד אתחזק. וכן מוכח **בב"ח** (שם אות ח), וכ"כ **בנרוה"ש** (יו"ד סי' קפ"א אות ט) שהצד להסתפק שם הוא משום שאתחזק איסורא. ולפ"ז יש ליישב נמי הקושיא הנ"ל אמאי לא הוכיחו הספר התרומה והריצב"א מהאי סוגיא שרופאים נאמנים, דהש"ס איירי בגוונא דלא אתחזק איסורא. ודו"ק. ועיין **בדרכי משה** (סי' קצ"ד) **ובשו"ת הב"ח** (החדשות שאלה לו). [ומהכא לכאורה קשה על דברי הפנ"י (גיטין ב: ד"ה גמ' אימז דאמרינן, שבת ס"א ד"ה אלא דבלשון) שנקט שהי"כ אתחזק ע"י"א לא מהימן אפי' באיסור דרבנן, אולם **החת"ס** (יו"ד סי' קנ"ד ועל הכלל) נקט שע"א נאמן נגד התחזק באסורים דרבנן, ועיין בזה **בפמ"ג** (סי' שא"מ"ז ס"ס"ק טז) **ובמהרש"ם** (ח"א סי' ר"ל ד"ה והנה מ"ש). שו"ת **בבית שלמה** (מד' בתרא יו"ד סי' ח) שכתב שאין מכאן ראייה נגד הפנ"י הנ"ל דשאני בהך דסי' קפ"ז שהוא מלתא דעבידא לגלויי אם תראה עוד מחמת תשמיש ושפיר נאמן ע"י אף באיסור דאוי אף באיתחזק איסורא (ועיין עוד שדן האם ע"א נאמן רוב דהרי רוב דמים באים מן המקור). ועי' מש"כ בגליון רצ"ז].

ב. הטעם שהרופאים נאמנים

אלא לכאורה דברי המהרי"ק תמוהים, שהרי הביא ראייה שסומכים על הרופאים "בכל מקום" מהא דמאכילים חולה ביוה"כ. ויש לדחות דשאני התם דכיון שהרופא גורם עכ"פ ספק, לכן אמרינן ספק נפשות להקל, וצ"ע.

ובאמת כן כתב **בנוב"י** (מד' קמ"א סי' ט"ז) שהרופאים נאמנים לגבי יוה"כ משום שהוי ספק נפשות. וכן ס"ל **להחת"ס** (סי' קנ"ה ד"ה ועל הכלל) שבפקוח נפש בשבת ויוה"כ מאמנים לרופאים דאף שכל דברי הרופאים אינו אלא אומדן הדעת וכמיש המעיל צדקה שהם אומרים כי חכמתם הוא רק עיונית (וע"כ נאמנים על הכלל ולא על הפרט). אך עכ"פ צריכה גורמים ספק, וספק נפשות להקל, ועי"ש. [ולפ"ז יוצא דלדעת המהרי"ק הרופאים נאמנים בתורת דבאי (ועיין לדעתם ליהלן בשם האבנ"י והערה"ש), משא"כ לדעת הנוב"י והחת"ס דאינם נאמנים אלא בתורת ספק בעלמא. והנה נפ"מ בזה במש"כ **בפמ"ג** (סי' שכ"ח מ"ז ס"ק א) דאם יש א' שוודאי מסוכן ע"פ הרופאים וכדו', והשני ספק, ורפואה אחת אין מספקת לשניהן, הוודאי דוחה הספק והיינו במקום שיש להקדים אחד, ע"כ. דלפי דברי המהרי"ק אמירת הרופאים הוי כודאי מסוכן והוא קודם למי שהוא ספק. משא"כ לדעת החולקים].

מהר"ם שיק (הא"ע סי' ב) אע"פ שפסק על דברי רבו החת"ס, שהרי מציוני שהרופאים נאמנים כשיטת הריצב"א ביו"ד סי' קפ"ז ועוד במקומות, מ"מ מסיק שם (ד"ה ודעת) דאין אנו בקיאים בה"ז ולא סומכין על אומדנא של הרופאים. וכן דעת **השבות יעקב** (ח"ג סי' ב ד"ה ואף שחקרתי) שרופא אינו נאמן בתורת דבאי כיון שעיקר ספריהם הוא מחכמת אומות העולם אריסטו וחבריו ואין לסמוך על דבריהם לדינא, ע"כ. [וכן נקט **היפה לב** (ח"ה אות א) אבל סיים שמ"מ בחשש סכנה סומכים עליהם, ע"כ. וכן פסק **הכה"ח** (סי' תרי"ח אות ב) אלא שמבואר מדבריו שכונת היפ"ל רק לענין רופא גוי].

אלא דע"י דבריו בחי"א סי' ס"ה שעמד בקושינתו הנ"ל על הספר התרומה (למבואר בש"ס נדה שרופאים נאמנים) דיש לחלק רופא נאמן דוקא במקום שא"י לברור משא"כ הי"כ דאפשר לבדוק, וכן יש לחלק בין רופא א' לבי רופאים. ועיין שם שמוסיק שאפי' הריצב"א רופא ישראל נאמן בענין רמ"ת אע"פ שאפשר ע"י בדיקה, אולם לפי ספר התרומה רופא א' אינו נאמן משום דחיישינן שאומר בדדמי, אבל אם הם שנים לא חיישינן להכי. ועיין **בג' מהרש"א** (סי' קפ"א שם) שהביא שהשבות יעקב מספקא ליה האם מאמנים לרופאים כשהם ב' או דלמא לא מאמנים להם שהרי אפשר ע"י בדיקה, ודבריו צ"ע דלכאורה אין זו מסקנת השבות יעקב. ועי"ש בס"י ס"ו שהוסיף שצריך שיהו שנים וא' מהם בתוכם רופא ישראל כשר. [ולכאורה צ"ע שבתשובתו הנ"ל לא הזכיר שאצריכים שא' יהיה ישראל, ועוד קשה אמאי הגי' מהרש"א הנ"ל לא העיר שבענין שיהיה א' מהם ישראל ואין לומר שלא היה תשובה וזו לפניו שהרי ציין עליה ברש"י סי' קפ"ז. ועיין **בבאר היטב** (שם ס"ק יז) איך שהביא דברי השבות יעקב]. **ובשו"ת הב"ח** (החדשות שאלה לו) נקט שאפשר לסמוך על הרופאים דוקא אם הם שנים ובני ברית.

אולם עיין **באב"ז** (יו"ד סי' רלה) שפסק שהרופאים נאמנים משום דלא מרעו לאומנתיהו. **ובערה"ש** (יו"ד סי' קפ"א אות טח) כתב שהצד לומר שהרופאים נאמנים הוא משום שהתורה נתנה רשות לרופא לרפואת והוה כאלו התורה האמינה לו כשאומר שנתרפא, ואין חילוק בין רופא לאינו ישראל אם הוא רק מומחה סומכין עליו דלא מרע אומנתו. ואפשר דזהו סברת המהרי"ק וע"כ ס"ל שסומכין עליו בתורת דבאי ואין חילוק בין נאמנותם במקום פק"י לשאר מקומות. **והאג"מ** (יו"ד ח"ד סי' י"ז אות יז) כתב שאין הרופא נאמן כשאומר על גוף פרטי וכן כשאומר מסבא בעלמא קשה להאמינו, אף שהוא מומחה. ועי' עוד בסמוך. [ועיין עוד באג"מ (יו"ד ח"ב סי' ט"ז) ובחוש שני (דה"ל)].

[המשך בעמוד הבא]

עבודת יום הכיפורים כוונת התענית

יום הכיפורים היום הקדוש בשנה, שעליו נאמר "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה'", וכבר נחלקו בגמרא אם יום הכיפורים מכפר דוקא עם התשובה או אף בלעדיה, ולהלכה נקטינן שמצוות היום היא התשובה, וכפי שכתב רבנו יונה (שער ב', יד וכן שער ד', יז) "ומצות עשה מן התורה להעיר את רוחו לחזור בתשובה ביום הכיפורים שנאמר מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו".

ובספר החינוך (מצוה רע"ח) כתב בענין תענית יום הכיפורים "משרשי המצוה שהיה מחסדי השם על כל בריותיו לקבוע להם יום אחד בשנה לכפר כל החטאים עם התשובה... ולכן נצטוו להתענות בו לפי שהמאכל והמשתה יתר הנאות חוש המישוש יעוררו החמר להמשך אחר התאוה והחטא ויבטלו צורת הנפש החכמה מחפש אחר האמת שהוא עבודת האל ומוסרו הטוב והמתוק לכל בני הדעת, ואין ראוי לעבד ביום בואו לדין לפני אדניו לבא בנפש חשוכה ומעורבת מתוך המאכל והמשתה במחשבות החומר אשר היא בתוכו, שאין דנין את האדם אלא לפי מעשיו שבאותה שעה, על כן טוב לו להגביר נפשו החכמה ולהכניע החומר לפניו באותו היום הנכבד למען תחיה ראויה ונכונה לקבל כפרתה, ולא ימנעה מסך התאוות".

ומתבאר בדבריו שענין התענית הוא כדי שתהיה נפשנו מוכנה לקבל הכפרה וזה ע"י שנתרחק מעיני העולם הזה ונגביר את הנפש ונכניע את החומר.

אמנם בספר **יסוד ושורש העבודה** (יא, י') מציוני דברים נפלאים ומעוררים שעלינו לשמוח בכל רגע ורגע בזמן התענית, שבזה מקיימים אנו מצות עשה דאורייתא, ויכולים אנו להגיע לאהבת ה' ומה רב השכר ששייך לקבל על מצוה זו שהרי לפום צערא אגרא, וזה לשונו הזהב "הלוא ידעת שעינוי זה מאכילה ושתייה הם מצות עשה ולא תעשה עלינו עם קדוש בספר תורת אלקים מפורש "ועיניתם את נפשותיכם" וכגו'... ופשוט הוא שמצות עשה של העינויים האלו עוה יצורנו ובוראנו יתברך שמו ויתעלה, עלינו עם קדוש בחסדו וברחמיו הגדולים, שעל ידי עינויים אלו ירחם עלינו ויכפר לנו את כל חטאתינו ועוונותינו ביום הנורא הזה וזה מפורש בפרשת אחרי מות "... תענו את נפשותיכם... כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם..." אך זה מבואר בגמרא הקדושה (תענית טז). שהעינוי לבד בלא תשובה וחרטה גמורה אינו נחשב לכולם, והרי הוא כטובל ושרץ בידו...

הנה אחר כל ההצעות האמיתיים וכנים האלו, אחי רעי, יתבונן כל אדם בשכלו, **שמהראוי וטוב לו לשמוח שמחה עצומה עד מאד בכל רגע שסובל צער העינוי מאכילה ושתייה וחליצת הסנדל על קיום מצות עשה מן התורה שמקיים בכל רגע שסובל העינוי. ובודאי מי שתקוע בלבו אהבת הבורא ית"ש ויתעלה לעבודתו, חשקו ורצונו שיתארך היום הצום הקדוש הזה כפלי כפליים, בכדי שיקיים בכל רגע מצער העינוי מצות עשה מן התורה שצוה לו יצור ובורא ית"ש ויתעלה. כי זה ברור לכל משכיל וצור דומה מי שמקיים איזה מצות עשה שעה מועטת למי שמקיים לאותה מצות עשה כמה שעות...**

ג. כשהרופא אומר מכת ראייה

ועיין בדברי חיים (י"ד ח"ב סי' נח) שכתב שרופא אפי' עכו"ם אם רואה במשמוש היד או בראיית עינים ממש נאמן לומר שיש מכה אם הוא דבר שיכול להתברר תיכף ע"י רופא אחר שבדבר שעתידי לגלות תיכף נאמן אפי' גוי, ע"כ. ומבואר שסמכין בכח"ג כי חזי לברורי. והאג"מ (שם) כתב דכשאומר שרואה ממש ע"י מה שהשקיף שם נאמן ויש להאמינם לא רק כשהן שומרי תורה אלא אפילו כשאינם שומרי תורה ואפילו נכרים דלא מרעי אומנותיהו.

ד. נאמנותם בזמנינו לענין צום יוה"כ

הנה בתפארת ישראל (יומא פ"ח אות כו) כתב בענין נאמנות הרופאים ביה"כ דהאידנא יש להתיישב בדבר דבעיני ראייתו דשבקו להימנותיהו, דלכל חולי קל אומרים תמיד כששיתענה יסתכן, עכ"ל, והובאו דבריו בביאור הלכה (רס"י תריח). ומי"מ במקום דליכא רופא אחר ודאי שמאמינים להו כי דעתו מחשיבה הדבר כספק פקוח נפש. וכן פסקו הגריש"א זצ"ל (תורת היולדות פ"ג הגה א) והגר"ק שליט"א (חוט שני שבת ח"ד עמ' רנב). ועי' בשד"ח (מע' יוה"כ סי' ג אות ה) ובאלף למגן (סי' תריח סי' ק).
מסקנא דדינא-

העולה לדינא, רופא נאמן לקבוע אם החולה בכלל מסוכן לפוטרו מצום יוה"כ או לחלל שבת ואפילו אם הוא עכו"ם או אינו שתי"מ. ומי"מ האפשר לכתחלה יש להתייעץ עם רופא שומר תורה ומצוות. ולענין שאר איסורים (שאין בהם משום חשש פקו"ט) אם אומר הרופא ע"פ ראייה נאמן ואם לאו תלוי הדבר לפי הענין.

מי שכבר נטל לולב, האם יש עליו עדיין חיוב ליטול מהודר יותר

נחלקו הרמב"ם והטור (י"ד סי' טו) האם אחרי גמר המילה חוזרים ליטול הציצין שאינם מעכבים את המילה. לדעת הטור בחול "חוזר" עליהם. ולדעת הרמב"ם "אין צריך" לחזור עליהם. ועיין ברמ"א (שם סי' ה) שדעתו לפסוק כהטור שחוזרים עליהם בחול. ולענין שבת, עיין בשו"ע (סי' רסו סי' ב) שכתב שלא חוזרים עליהם.

והנה בביאור דעת הרמב"ם כתב השאגת אריה (סי' נ ד"ה הא לאו מילתא היא) דלא שייך לקיים הידור מצוה אחרי גמר המצוה ועל כן אין לחזור על ציצין שאינם מעכבים, אחרי שפירש, אפילו בחול. [ועינייש שפסק כן להלכה, דלא כשיטת הרמב"א הנ"ל, והוי"ד בפת"ש (שם אות טו)].

וכן פירש הבית הלוי (ח"ב סי' מח) בדעת הרמב"ם, דהדור מצוה בלא מצוה לא שמענו. וכתב על זה, וכמה נסתפקתי במי שנטל לולב כשר ביו"ט של סוכות ואח"כ נזדמן לו לולב יותר נאה, אם יש עליו "חיוב" לקחת הנאה, דכיון שכבר נטל ויצא בו דאין עליו חיוב של המצוה, אי"כ במה יתנאה זה בלא מצוה.

ולפי דבריהם לכאורה י"ל שהרמ"א הנ"ל דס"ל שמהני לקיים ההידור גם אחר קיום המצוה, לשיטתו אזיל באו"ח (סי' מו) שהרי פסק שטוב לומר בשחרית אחר "שמע ישראל" (שבשעת אמירת הקרבנות) "ברוך שם", כי לפעמים שוהין לקרותה שלא בזמנה ויוצא בזה, ע"כ. ותמה עליו הגר"א (שם אות יט) שאין נכון לצאת בלא ברכות וגם לא יסמוך גאולה לתפילה.

אולם י"ל דס"ל להרמ"א דכיון שלא יצא מן המובחר אכתי יכול לצאת בהידור לאחר מכן, נועיין בביאור הלכה (שם ד"ה כי לפעמים). שו"מ בהרי קדש (ח"ג סוכות סימן ל' אות 1) שכתב כנ"ל ליישב דברי הרמ"א בסי' מ"ו, ודו"ק. [אולם עיין בבית הלוי (שם אות ב) שכתב שדעת הטור דס"ל דמצות מילה נמשכת על האדם כל ימי חייו ועי"כ אעיג דפירש שייך 'התנאה לפניו במצוה'. ועיין בגרי"ז הלוי (חנוכה פ"ד הל"א) ובמקראי קדש (ח"ג סוכות סי' ג)].

ולפי הנ"ל לכאורה ניתן לפרש כמין חומר מחלוקת הראשונים שבין הריב"ש והראב"ד. שהרי דעת הראב"ד (הובא בר"ב ש"ס פב ד"ה ומה שאמר) שהמקדש אשה ע"י שליח צריך לחזור ולקדשה הוא בעצמו בשעת נשואין, ותמה עליו הריב"ש (שם) דאף דאמרין מצוה בו יותר מבשלוחו מ"מ הרי היא כבר מקודשת ועומדת. ועל כרחק צ"ל דס"ל להראב"ד דבמצוה בו יותר מבשלוחו איכא משום הידור מצוה (ונאריך בזה בגליון אחר בס"ד) ועי"כ נקט דיש לחזור ולקדשה בעצמו כדי לקיים המצוה בהידור, ויש לעיין בזה. [וכן מצאתי בספר שיח השדה (פרומה, שער ברכת ה' סי' ה) דיי"ל דבקדש אשה ע"י שליח וחיסר "מצוה בו" חשוב חסרון גם בחלות הקידושין, וממילא כשמקדש בעצמו חשיב תיקון בגוף הקידושין וכיון דמתקן בקידושין השניים יש עליהם שם קדושין, מי"מ אין זה דמיון גמור וכיו' דבקידושין אי"א לומר דאם חיסר מצוה בו יהיה חסרון בקנין האשה ועדיין צ"ע, ע"כ].

אבל הפרי יצחק (ח"ב סי' ל ד"ה ובעיקר מה שהכריחו) כתב על דברי הבית הלוי, לעני"ד בכח"ג בודאי דאי"צ ליטול שנית ואפשר דאף אם יטול שנית לא יוסיף כל הידור להמצוה הראשונה, דלגבי מילה עיקר המצוה היא להסיר הערלה ממנו ע"כ אמרין דנוי המצוה הוא להסיר ממנו גם הציצין שאין מעכבין ועי"כ כשחוזר לחתוך הציצין אח"כ הרי הוא מוסיף ומשלים ומוסיף הידור להמצוה משא"כ במצות נטילת לולב, ע"כ. [שו"מ בחלקת יואב (ח"ב י"ד סי' מג ד"ה אן באמת) שהוכיח שמילה היא מצוה נמשכת, שהרי חוזרים על ציצין שאינן מעכבים].

אולם עיין בברכ"י (סי' רעב אות א) שכתב שמי שקידש על יין מגולה אפילו אם נאמר דיצא בדיעבד מ"מ יש לצדד דצריך לקדש פעם אחרת, וצריך להתיישב בכל זה כי זה כתבתי לצדד לכאורה, עכ"ד. [אבל בנשמת כל חי (להג"ח פאלאג'י סי' יד) דחה דבריו דכיון שכבר קידש וקיים מצות קידוש היום בברכה שקידש הרי הוא יוצא י"ח, ע"כ].

והכת"ס (סי' קלה ד"ה ועיין חו"ס) כתב שמי שבירך על אתרוג שאינו מן המובחר ושוב נזדמן לו מן המובחר דוודאי "מצוה" שיחזור ויטלנו, וצ"ע אם צריך לברך שנית. ועי' בדברי יציב (סי' קכז). אלא שמדבריו ליכא ראייה לשאר המצוות (שניתן לקיים מצות הידור לאחר קיום המצוה) דהרי אפשר שכוונתו כמ"ש בבכורי יעקב (תוס' בכורים סי' תרנא סד"ה כתב בשו"ת) דב"ארבעה מינים" אמרין דאפשר לקיים אח"כ את ההידור מצוה משום ד'ואנוהו' דמצות לולב לענין מצוה מן המובחר הוא כל היום, כמשי"כ התוס' (לט. ד"ה עובר לעשייתו) דמטעם זה אפילו כבר נטל לולב יכול לברך ומקרי עובר לעשייתו, ע"ש. [אולם עיין בשבות יעקב (סי' לד) ובחתן סופר (שער הסופרות סי' י) שנראה מדבריהם דאפילו בדי' המינים לא אמרין הכי, והיינו כדעת הפרי יצחק הנ"ל. ועיין בתשובות והנהגות (ח"ד סי' קס). ועיין עוד מה שנכתוב בזה בס"ד בגליונות פ"ב וקכ"ג].

לכן מעת שאדם נעשה חלש מעיני הצום ועמידת רגליו יחף, יכניס שמחה עצומה בלבו על קיום מצות עשה מה התורה שמקיים בעיני זה, ובכל שעה שיתגדל ויתוסף אצלו העינוי, דהיינו בעת תפילת מנחה ותפילת נעילה - תתגדל ותתוסף שמחה עצומה יותר בלבו, ולפי גודל העינוי, כן גודל השכר מבוראו יתברך שמו.

והעיקר שבכל רגע שיעלה על דעת האדם צער העינוי יכונן במחשבתו בשמחה עצומה מאד "הריני מקבל עלי' מצות עשה של יוצרי ובוראי ברוך הוא ובורך שמו בעיני זה", וכינס תשוקה עצומה בלבו - הלאי בשיטאך הצום יותר ויותר.

והגות לברך תבונות מן חביב, התקוע בלבו גודל אהבתו של אביו בכל עת אשר הוא עושה באיזה שמוש קורת רוח גדול לאביו, הוא שמח וטוב לב מאד על גודל הנחת שעושה לאביו, וכל הקרוב הקרוב אל השלמת השימוש ההוא, מצטער בלבו כי קרוב הוא להמנע מאיתו עשיית קורת רוח ונחת גדול כזה לאביו ככלות מעשה השימוש ההוא, וכל היום וכל הלילה תמיד לא יחשה מתשוקה עצומה בלבו שיתארך ויתוסף כהנה וכהנה משך זמן השימוש ההוא בכדי שיגיע לאביו קורת רוח יותר ויותר... וראוי לצדד בכל עת אשר הוא רואה כי חלפה תיירה ועונתה ל"ו יגרע מיום הקדוש הזה, כי ינסו צללי ערב והלילה ממשמש ובא, דשלימא לה עבדתיה עבודת הקודש של מצוה זו, להכניס צער בלבו, הן קרבו הימים שימנע מאיתי עשיית נחת רוח גדול הזה ליוצרי ובוראי יתברך שמו ויתעלה. ובודאי בכוונה זו יהיה נקרא בן חביב לאביו שבשמים, וילך בכל גנזי דמלאך ולית דימחא בידי.

אך אדם המצפה בכל עת ובכל רגע מתי יעבור אותו רגע מהעינוי, ובבוקר יאמר מי יתן ערב יתקרב להפטר מהעינוי - בודאי האדם הזה אינו מקבל חלק מאף אלפי אלפים משכר שמקבל האדם המכונן כוונה זו בשמחה עצומה..."

יעזרנו ה' להתעורר מדברים אלו לקיים מצות עשה של "ועיניתם" מתוך שמחה ורוממות, ובאופן שהתעלות ההתקדשות והטהרה תהיה לא רק מכפרת העוונות מעצומו של יום אלא אף מעצם העינוי עצמו, ומלבד התועלת שבתענית שמזככת ומטהרת אמתו, אף נזכה בזה לעשיית נחת רוח להקב"ה ולהקרא בנים חביבים למקום. ויערה עלינו רוח טהרה ממרום ויקיים בנו מקרא שכתוב "כי ביום זה יכפר עליכם מכל חטאתיכם לפני ה' טהרה".

נערך ע"י מחבר קונטרס

"עבודת חודש אלול וימי הסליחות"
מסדרת "עבודת המועדים"

עבודת מוצאי יו"כ

"השלב המסוכן ביותר בטיסת חלל הוא החזרה לתוך האטמוספירה, אם החללית אינה נכנסת לתוכה בזווית מדוייקת היא עלולה להשרף מעוצמת השפשוף באויר.

מעין זה: השלב המסוכן ביותר ביוה"כ הוא - החזרה לתוך מסלול החיים. הרי כל אחד התרומם כפי כחו ביום הקדוש, התקרב לרוחניות ועורר מחשבות והרגשות עדינות. הרבה יותר עילאיות מאשר חושבים ומרגישים במשך כל השנה, אך יוה"כ אינו יום לעצמו, תכליתו ועבודתו הוא שנקא איתנו מאורו לתוך השנה, חיזוק בעבודה, עליה לסוג עבודה יותר נעלה, עזיבת חטאים. והנה במוצאי יוה"כ, כשאנו חוזרים שוב לתוך ה"אטמוספירה" של ימות חול - עלול ח"ו כל יוה"כ "להשרף" מהשפשוף החזק של האוירה החילונית. עבודה גדולה היא, שנרע להכנס "בזווית הנכונה" לתוך האטמוספירה...

ויסד הסבא קדישא דקלם זצ"ל כלל גדול בעבודה, כי באותה מידה שהתעלו לקראת מדרגה, באותה מידה של מאמץ צריכים לרדת מההתעלות לתוך מסלול החיים הרגילים...

כל ההצלחה במשך השנה ברוחניות תלויה בזה שנצליח להמקיא את יוה"כ לתוך כל השנה בבחינות מסויימות. הרי רבותנו ע"ה קבעו באמת כל חודש "יום כפור קטן", זכר ליום כפור גדול. הסבא ק' מקלם קבע לתלמידיו קבלה מיוחדת לעשות מעשה מסויים או לקבוע קביעות מסויימת על דעת המשך יו"כ, כלומר לכונן תמיד בעשיית אותו מעשה או בלימוד אותו סדר שזה יהיה על דעת קבלת יוה"כ... הבה נתחזקה לקיים "ישבו ישרים את פניך" וישית כל אחד עצות בנפשו כיצד להחיות לעצמו בחינת יום כפור למשך כל השנה, ותהיה בזה הצלחה גדולה בע"ה".

(הגר"ש וולבר זצ"ל, מאמרי ימי הרצון עמ' קה)

© שמעתא עמיקתא - העלון נתרם ע"י הרב רפאל בן חיים שליט"א להצלחה בכל העינים
לע"נ יחיאל בן משה זצ"ל
להפצת הגליון במקום מגוריהם או לימודם נא לשלוח בקשה לרוא"ל: AMIKTA571@GMAIL.COM